

II miejsce

spośród placówek z całej Polski

autor: **Anna Bestian Zając**, współpraca – **Joanna Kobusińska**, nauczycielka historii w Szkole Podstawowej Sióstr Nazaretanek w Kaliszu

Temat zajęć: Germanizacja dzieci polskich w okresie II wojny światowej.
Gaukinderheim w Kaliszu.

Lekcja przeprowadzona w Archiwum Państwowym w Kaliszu

klasa V. i VI. szkoły podstawowej

CEL:

- ▶ zapoznanie uczniów z metodami germanizacji polskich dzieci w czasie II wojny światowej

CELE OPERACYJNE:

Po skończonej lekcji uczeń potrafi:

- ▶ wyjaśnić znaczenie słowa germanizacja,
- ▶ podać przykłady działań germanizacyjnych
- ▶ określić zasięg terytorialny i chronologiczny germanizacji
- ▶ wyjaśnić pojęcia: wysiedlenie, przesiedlenie, obóz przejściowy, „dzikie rugi”, Lebensborn, Gaukinderheim
- ▶ wyciągać wnioski w oparciu o źródła historyczne: pisane, audiowizualne

METODY PRACY:

- ▶ dyskusja
- ▶ burza mózgów
- ▶ rozmowa nauczająca
- ▶ wykład
- ▶ praca ze źródłem historycznym

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- ▶ wystawa pt. *Germanizacja dzieci polskich w okresie II wojny światowej. Gaukinderheim w Kaliszu*, składająca się z materiałów z zasobu Klasztoru Sióstr Nazaretanek, Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej oraz Archiwum Państwowego w Kaliszu
- ▶ prezentacja multimedialna przedstawiająca najcenniejsze archiwalia dotyczące germanizacji polskich dzieci
- ▶ nagrana relacja Marii Pińczewskiej, spisującej potajemnie nowe adresy germanizowanych dzieci

Część wstępna:

Powitanie uczniów przybyłych do Archiwum Państwowego w Kaliszu

Rekapitulacja wtórna:

- prowadząca wywołuje tzw. „burzę mózgów”. Zadaniem uczniów jest odpowiedź na pytanie, na czym polega germanizacja i czy wcześniej w naszej historii mieliśmy już z nią do czynienia
- uczniowie podają na zasadzie skojarzeń główne założenia polityki germanizacyjnej nazistów (wyłonienie teorii istnienia rasy „nadludzi” i „podludzi”)

Wprowadzenie do tematu

- nakreślenie przez prowadzącą sytuacji politycznej w Polsce po 1 września 1939 r.
- wyjaśnienie podstawowych pojęć: wysiedlenie, przesiedlenie, obóz przejściowy i odniesienie ich do sytuacji Polaków i Żydów w czasie II wojny światowej

Lekcja właściwa

- prowadząca wygłasza krótki wykład na temat polityki przesiedleń ludności polskiej na terenie Łodzi i Zamojszczyzny. Wyjaśnia przy tym, że inaczej traktowano ludność polską, a inaczej ży-

dowską. Ludność żydowska była eksterminowana, wśród Polaków z kolei przeprowadzano selekcję. Z dzieci polskich wybierano te, które spełniały ówczesne „kryteria” rasy panów i przeznaczano je do przeprowadzenia procesu niemiecczenia. W czasie wykładu jednocześnie prezentowane są fotografie zebrane na planszach opracowanych przez łódzki oddział Instytutu Pamięi Narodowej, obrazujące sytuację dzieci za okupacji niemieckiej

- prowadząca pyta zebraną młodzież, w jaki sposób według niej mogła odbywać się polityka wyznaczenia, jakich cech należy pozbyć człowieka, by zatracił on swoją tożsamość narodową. Odpowiedzi wypowiedziane przez uczniów są konfrontowane przez prowadzącą z metodami germanizacyjnymi hitlerowców
- młodzież dowiaduje się, co działo się dalej z dziećmi wywiezionymi z głąb Rzeszy Niemieckiej. Prowadząca objaśnia, że dzieci w wieku od 2 do 6 lat były przekazywane do adopcji przez organizację „Lebensborn” rodzinom niemieckim, od 7 do 12 lat uczęszczały do niemieckich szkół odczytanych, a powyżej 12 roku życia umieszczano we wsiach, gdzie musiały ciężko pracować na swoje utrzymanie
- uczniowie są zapoznawani z indywidualnymi losami dzieci uprowadzonych przez Niemców celem niemiecczenia
- prowadząca przechodząc do drugiej części wystawy, omawia tematykę kaliskiego Gaukinderheim. Wyjaśnia, co to był za ośrodek, jaki był cel jego powołania i gdzie się mieścił. Następnie wyświetla prezentację multimedialną zawierającą najcenniejsze dokumenty dotyczące działalności Gaukinderheim w Kaliszu. Jednocześnie uczniowie wysłuchują zarejestrowanej relacji Marii Pińczewskiej na temat śmierci Zygmunta Światłowskiego w Gaukinderheim. Maria Pińczewska mieszkała w pobliżu ośrodka, pośredniczyła w wymianie korespondencji pomiędzy dziećmi umieszczonymi w „domu wychowawczym” a ich rodzicami. Przechowywała także nowe, niemieckie adresy wywiezionych do Niemiec w celu adopcji
- na podstawie prezentacji, nagrania i komentarzy Prowadzącej uczniowie sami wygłaszają swoje wnioski na temat warunków panujących w ośrodku w Kaliszu. Mając podstawową wiedzę na temat jego funkcjonowania przystępują do zwiedzania gablot z dokumentami. Prowadząca szczegółowo omawia wyeksponowane materiały z zasobu Klasztoru Sióstr Nazaretanek, Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej i Archiwum Państwowego w Kaliszu. Można wśród nich znaleźć kronikę prowadzoną przez siostry, relacje sióstr spisane w formie maszynopisów, fotografie Gaukinderheim, zdjęcia personelu kaliskiej placówki germanizacyjnej, listę imienną dzieci, które przeszły przez Gaukinderheim, pismo sióstr do Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej w sprawie ustalenia personelu ośrodka, portrety osób zaangażowanych w ratowanie polskich dzieci, Marii Pińczewskiej i Stanisława Kulczyńskiego, zdjęcie płyty nagrobnej Zygmunta Światłowskiego, Protokoły przyjęcia oświadczenia spisane przez byłych podopiecznych Gaukinderheim, wycinki prasowe na temat germanizacji.

Rekapitulacja pierwotna

- prowadząca dokonuje podsumowania spotkania. Przypomina uczniom najważniejsze fakty związane z polityką germanizacji wobec dzieci z okresu II wojny światowej, ze szczególnym naciskiem na kaliski Gaukinderheim. Chętni uczniowie mogą zadawać pytania
- grupa szkolna na pamiątkę wizyty wpisuje się do kroniki Archiwum Państwowego w Kaliszu

Po odbytej lekcji uczniowie zwiedzili magazyny Archiwum i zapoznali się z warunkami przechowywania zbiorów.

Projekt współfinansuje